

BILTEN RG35

Bilten Radne grupe NKEU za Poglavlje 35
Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji

NACIONALNI KONVENT

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji predstavlja stalno telo u okviru kojeg se vodi tematski strukturirana debata predstavnika državne administracije, političkih partija, nevladinih organizacija, stručnjaka, privrede, sindikata i profesionalnih organizacija, o pristupanju Srbije Evropskoj uniji.

RADNA GRUPA 35

Cilj Radne grupe NKEU za pregovaračko poglavlje 35: Ostala pitanja - Kosovo jeste da pomogne proces normalizacije odnosa i unapredi život građana Srbije i Kosova kroz zastupanje predloga praktičnih politika, konkretnih rešenja za implementaciju Briselskog sporazuma i kroz promociju vrednosti Evropske unije.

Radna grupa je otvorena za sve organizacije civilnog društva, profesionalna i akademska udruženja i pojedince-eksperte koji se bave ovom temom.

INTEGRISANO PRAVOSUĐE I PRISTUP PRAVDI GRAĐANIMA NA KOSOVU¹

Jovana Spremo, savetnica za pitanja procesa EU integracija
e-mail: jovana.spremo@yucom.org.rs

Kako je Briselskim sporazumom dogovoreno, srpski sudovi, koji su paralelno funkcionisali sa pravosudnim strukturama UNMIK-a dug niz godina, pristali su da rešavaju predmete pokrenute pre 15. jula 2013. godine i trebalo je da donesu odluke do septembra te godine, po čemu je trebalo u potpunosti integrisati ove organe u kosovski pravosudni sistem.² Kako je ceo proces praćen kašnjenjem, pored toga što su sudovi nastavili da rešavaju takozvane „hitne predmete“,³ isti su funkcionisali u pravnom vakuumu još 2 godine. U kontekstu evropskih integracija Srbije pitanje integracije pravosuđa pretočeno je i u prelazna merila Poglavlja 35, ali i Poglavlja 23, što pokazuje jasno njegovu težinu.

Integracija pravosuđa trebalo je da pronađe adekvatno rešenje za pripadnike pravosuđa koji su radili u paralelnim pravosudnim instancijama na Kosovu. Drugi, supstantivni doprinos integracije, trebalo je da bude adekvatan i jednak pristup pravdi srpskog stanovništva na Kosovu. Ključni za integraciju bili su početak primene Zakona o amnestiji⁴ i donošenje Uredbe o ostvarivanju posebnih prava pravosudnih funkcionera i zaposlenih u pravosudnim organima i Upravi za izvršenje krivičnih sankcija sa teritorije AP Kosovo i Metohija.⁵

¹ Tekst se oslanja na rezultate istraživanja koje je sproveo Komitet pravnik za ljudska prava, koji će biti objavljeni u izveštaju Integracija srpskog pravosuđa u pravosudni sistem Kosova u kontekstu evropskih integracija i dijaloga Beograda i Prištine u aprilu 2019. godine. Izveštaj je jedan od rezultata u okviru projekta „Građanski monitoring za snažnije pravosuđe“, koji se implementira uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške i Balkanskog fonda za demokratiju (BTD).

² Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa Beograda i Prištine, Brisel, april 2013. Godine, dostupno na: <https://www.srbija.gov.rs/specijal/283757>.

³ Ne i krivične. Prema: BIG DEAL koalicija, „Civilizovana monotonija - Građanski nadzor primene Sporazuma između Kosova i Srbije“, Beograd, 2016, str.36.

⁴ Zakon br. 04/IL-209 o amnestiji, Službeni List RKS 39/2013.

⁵ Uredba o ostvarivanju posebnih prava pravosudnih funkcionera i zaposlenih u pravosudnim organima i Upravi za izvršenje krivičnih sankcija sa teritorije Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija, „Službeni glasnik RS“, broj 95/17.

Zakon o amnestiji uredio je „uslove i postupak kojim se daje amnestija licima koja su osuđena za krivična dela, licima koja su krivično gonjena za krivična dela, ili licima koja mogu biti predmet krivičnog gonjenja za krivična dela izvršena pre 20. juna 2013. godine unutar teritorije koja sada čini Republiku Kosova“.⁶ Pripadnici pravosuđa, iako nisu bili pogođeni ovim kao na primer pripadnici policije, najčešće su amnestirani za napad na ustavno uređenje i ugrožavanje teritorijalnog integriteta i ustavnog poretka.

Prestanak dužnosti srpskih sudija i tužilaca koji su integrisani u pravosudne institucije na Kosovu uređen je već pomenutom Uredbom.⁷ Posebna prava podrazumevala su pravo na posebnu penziju i pravo na zdravstveno osiguranje. Donošenje ove Uredbe bilo je propisano i Akcionim planom za Poglavlje 23,⁸ kao i prelaznim merilom za Poglavlje 35, kojim je Srbija u obavezi da potvrdi prestanak službe za sve zaposlene u pravosudnom sistemu Srbije koji je trebalo da budu integrisani, što se i desilo krajem oktobra 2017. godine.

Uz stvaranje osnovnih preduslova za integraciju, predviđalo se da će mnoštvo činilaca uticati na to da se pravosuđe suoči sa problemima u domenu efikasnosti i nezavisnosti. Iako su formalno primenjeni svi članovi Sporazuma o pravosuđu,⁹ ostaje da se razmotri koja to nerešena pitanja otežavaju adekvatnu implementaciju. Pored otežanih uslova za stupanje na pravosudnu

⁶ Zakon br. 04/IL-209 o amnestiji, Službeni List RKS 39/2013.

⁷ Uredba o ostvarivanju posebnih prava pravosudnih funkcionera i zaposlenih u pravosudnim organima i Upravi za izvršenje krivičnih sankcija sa teritorije Autonomne pokrajine Kosovo i Metohija, „Službeni glasnik RS“, broj 95/17.

⁸ Mera 1.1.8 Akcionog plana za Poglavlje 23.

⁹ Sporazum o pravosuđu, 9. februar 2015. godine, na srpskom dostupno na: <http://www.kim.gov.rs/p06.php>.

funkciju, zbog nostrifikacije, odnosno verifikacije diploma,¹⁰ i nepriznavanja pravosudnih ispita položenih u Srbiji nakon 1999. godine, javili su se i dodatni problemi.

Sud u Mitrovici postupa po tužbama na srpskom i albanskom jeziku i velika je šansa da će predmet u postupanje dobiti sudija čiji se maternji jezik ne poklapa sa jezikom tužbe ili stranke u postupku. Jezička barijera pojačana je zbog malog broja prevodilaca, pa tako Osnovni sud u Mitrovici raspolaže sa 14 prevodilaca, a Osnovno javno tužilaštvo u Mitrovici sa 5,¹¹ što se i dalje smatra nedovoljnim da pokrije sve neophodne usluge prevođenja.¹² Najveći problem je što projektno angažovani prevodioci najčešće nisu stručni za prevode pravne materije. Dodatno, pravosudni saveti Kosova nemaju sve dokumente prevedene na srpski,¹³ a u obzir treba uzeti i loš kvalitet prevoda zakonodavnog okvira.¹⁴

Kako je proces prevođenja dokumentacije izrazito spor i komplikovan, raspodela predmeta u Osnovnom sudu u Mitrovici vrši se prema odluci predsednika suda o raspodeli predmeta po jezičkom kriterijumu od septembra 2018. godine, zbog, kako se ističe, efikasnosti postupanja i poštovanja pravo na pravično suđenje u razumnom roku. Formalno je pak predviđeno da se alokacija predmeta vrši žrebom, ali se predmeti primarno raspodeljuju na pomenut način.¹⁵

Poseban problem predstavlja priznanje i izvršenje odluka srpskih institucija koje su funkcionisale na Kosovu pre integracije, kao i okončanje postupaka koje su započele ove institucije. U okviru dijaloga Beograda i Prištine postignut je kompromis u pogledu prihvatanja presuda i odluka ovih institucija.¹⁶ Još uvek ne postoji pravni okvir niti uputstvo pravosudnih saveta Kosova ili Ministarstva pravde, kojim bi se definisala procedura priznanja i izvršenja odluka srpskih sudova na teritoriji Kosova, te se u praksi pomenute odluke ne izvršavaju.¹⁷

Zakon o sedištimu i područjima sudova i javnih tužilaštava

10 Vidi: European Center for Minority Issues, „Obrazovanje na srpskom jeziku i verifikacija diploma na Kosovu”, Priština, 2018.

11 Uz trenutno otvoren konkurs za još 2 prevodioca.

12 Compact Progress Report – European Union Rule of Law Mission Partnership for Justice July 2017- July 2018 JUSTICE INTEGRATION p. 36/7. Dopunjeno informacijama iz intervjua sprovedenih u periodu od 11. - 13. februara 2019. godine u Mitrovici.

13 Compact Progress Report – European Union Rule of Law Mission Partnership for Justice July 2017- July 2018 JUSTICE INTEGRATION p. 36/7

14 Rreze Hoxha, Francisco José García Martínez, “Going south? Integration of Serb Judges and Prosecutors from the North into the Kosovar Justice System”, Group for Legal and Political Studies, Belgrade, 2018, p. 8.

15 Compact Progress Report – European Union Rule of Law Mission Partnership for Justice July 2017- July 2018 JUSTICE INTEGRATION p. 36/7

16 U Zaključcima EU posrednika o pravosuđu dogovoreno je da Sudski savet Kosova do 9. decembra 2016. godine zvanično da obavestiti sve nadležne vlasti Kosova o Zaključcima o dokumentu validity appeal od jula 2013. godine.

17 Kancelarija za Kosovo i Metohiju i Kancelarija za koordinacione poslove u pregovaračkom procesu sa privremenim institucijama samouprave u Prištini, “Izveštaj o napretku u dijalogu Beograda i Prištine, decembar 2018. godine”, Beograd, 2019, str. 12. Dostupno na: <http://www.kord-kim.gov.rs/doc/pregovacki-proces/Izveštaj%20o%20dijalogu%20decembar%202018%20sr%20cir.pdf>.

predvideo je do 31. decembra 2013. godine usvajanje posebnog propisa o srpskim pravosudnim institucijama koje bivaju integrisane u kosovski sistem, ali ovakav propis nije usvojen.¹⁸ Na osnovu Odluke Apelacionog suda u Nišu,¹⁹ 17. aprila 2018. godine potpisan je Sporazum o sprovođenju Odluke o privremenom prenošenju nadležnosti kojom je ozvaničen privremeni prenos mesne nadležnosti sa Osnovnog i Višeg suda u Kosovskoj Mitrovici na Osnovni i Viši sud u Leskovcu.²⁰

Dobra strana ovog privremenog rešenja jeste ta što građani prvi put mogu da saznaju šta se dešava sa njihovim predmetima, ali ono istovremeno pokreće i dosta spornih pitanja. Pre svega prenos nadležnosti izlazi iz okvira dogovorenog u Briselskom dijalogu, odnosno predmete ne ostavlja na dalje procesuiranje u okviru integrisanog pravosuđa na Kosovu, već ga vraća u srpski pravosudni okvir. Dalje, advokati iz Mitrovice zastupaju pred sudovima u Leskovcu, a pritom nisu aktivni članovi Advokatske komore Srbije. I konačno, ostavlja posledice na sudije koje sada postupaju po ovim predmetima, budući da je njihovo rešavanje otežano zbog nemogućnosti terenskog uvida i nedostupnosti stranaka i zbog prevelike opterećenosti sudija, koje su dobile i do 300 tzv. kosovskih predmeta u rešavanje.

Pored pravne nesigurnosti u pogledu slučajeva vođenih i rešenih pred paralelnim strukturama, problem sa kojim se srpsko stanovništvo suočava jeste i nedostatak notara, kao i izvršitelja koji rade na srpskom jeziku,²¹ kao i mali broj advokata koji rade na severu Kosova. Dodatno, veliki broj dokumenata koji se koriste kao dokazna sredstva u postupcima pred sudom nije priznat od strane institucija Kosova. Pitanje dejstva izvršnih presuda donetih od strane srpskih sudova na teritoriji Kosova još nije rešeno, što onemogućava u potpunosti da se ostvari niz drugih prava građana.

Godinu i po dana od integracije pravosuđa na Kosovu načinjen je veliki pomak na pojedinim poljima, ali postoje oblasti koje su nedovoljno dobro razmotrene unapred, što je upravo uzrok pomenutih problema. Iako integrisano pravosuđe funkcioniše u okviru sistema sa relativno zadovoljavajućim rezultatima, neminovno je istaći da bez realne podrške i proaktivne uloge vlasti i Srbije i Kosova, nije moguće razrešiti sve postojeće i potencijalne probleme u primeni Sporazuma.

18 Evropska Komisija, “Zajednička pozicija EU Poglavlje 23, 5. jul 2016. godine”, Brisel, 2016, str. 4.

19 Odluka o privremenom prenosu nadležnosti Su I-1-23/18, Apelacioni sud u Nišu, 16. april 2018. godine.

20 Sporazum o sprovođenju Odluke o privremenom prenošenju nadležnosti potpisan od strane predsednika Apelacionog suda u Nišu, predsednika Višeg suda u Leskovcu, predsednika Osnovnog suda u Leskovcu, bivšeg predsednika Višeg suda u Kosovskoj Mitrovici, bivše predsednice Osnovnog suda u Kosovskoj Mitrovici i državnog sekretara Ministarstva pravde 17. aprila 2018. godine.

21 Rreze Hoxha, Francisco José García Martínez, “Going south? Integration of Serb Judges and Prosecutors from the North into the Kosovar Justice System”, Group for Legal and Political Studies, Belgrade, 2018, p.

Komitet pravnika za ljudska prava YUCOM je osnovan u novembru 1997. kao stručno, dobrovoljno, nevladino udruženje građana koje se zalaže za zaštitu i unapređenje ljudskih prava u skladu sa opšteprihvaćenim civilizacijskim standardima, međunarodnim i nacionalnim pravnim i političkim okvirom. YUCOM-ovi stručnjaci iz pravnog i projektnog tima su još od samog osnivanja angažovani u promociji i zagovaranju ideja vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, podizanju svesti u javnosti o tim temama, kao i osmišljavanju, dizajniranju i vođenju različitih građanskih inicijativa i projekata. Više od 20 godina, zaposleni u YUCOM-ovom pravnom timu pružaju besplatnu pravnu pomoć svim građanima Republike Srbije kojima su pojedina ljudska prava ugrožena ili povređena. YUCOM je angažovan u kreiranju javnih politika i aktivno učestvuje u unapređenju zakonodavnog i strateškog okvira u smeru njihovog usklađivanja sa standardima koji daju garancije za poštovanje ljudskih prava i sloboda, a u cilju dostizanja i negovanja vladavine prava.

U svom radu YUCOM se oslanja na komunikaciju sa nacionalnim i međunarodnim organizacijama, državnim sektorom i civilnim društvom. Pored mnoštva inicijativa i mreža kojih je deo, YUCOM koordiniše rad radne grupe za Poglavlje 23 i članica je radne grupe za Poglavlje 35 Nacionalnog konventa o EU, koji predstavlja najveću platformu za dijalog između organizacija civilnog društva i vlasti. Takođe, YUCOM koordinira klaster o građanskim i političkim pravima Platforme organizacija civilnog društva za saradnju sa mehanizmima Ujedinjenih nacija za ljudska prava.

Više informacija o Komitetu pravnika za ljudska prava - YUCOM dostupno je na internet stranici www.yucom.org.rs

Balkanski dijalozi u Beogradu: za smirivanje geopolitičkih tenzija u regionu

Više nego ikada ranije, **Zapadnom Balkanu potrebna je Evropska unija, njena pažnja i podrška, u cilju obezbeđivanja vladavine prava, ekonomskog razvoja i samim tim dugotrajne stabilnosti**, jedan je od glavnih zaključaka konferencije „Balkanski dijalozi“ koju su organizovali Institut Istok-Zapad (East-West Institute, EWI) i Beogradski fond za političku izuzetnost 28-29. marta 2019. godine.

Organizatori ističu da su „mir i razvoj u interesu svih: kako zemalja regiona, tako i ključnih sila koje na njega utiču“. U razgovoru je učestvovalo 45 sagovornika, zainteresovanih i angažovanih na prostoru Zapadnog Balkana. Među njima su i Wolfgang Išinger, nemački diplomata, Ivan Krastev, stalni saradnik bečkog Instituta za društvene nauke (IWM), Frenk Vizner, američki diplomata, Kameron Manter, predsednik Instituta Istok – Zapad, Kai Eide, bivši specijalni predstavnik UN, Pjer Mirel, počasn generalni direktor Evropske komisije, Sergej Utkin, Ruska akademija nauka, dok se u uvodnom delu konferencije „Balkanski dijalozi“ obratio i Aleksandar Vučić, predsednik Srbije. Više o događaju možete saznati [ovde](#).

Održana debata “20 godina od NATO intervencije: da li je vreme za pomirenje?”

U Beogradu je 18. marta 2019. održana debata pod nazivom „20 godina od NATO intervencije: da li je vreme za pomirenje?“ Debatu je organizovao Institut za evropske poslove u okviru projekta „Saradnja Srbije sa Evroatlantskom zajednicom“ uz podršku Ambasade SAD u Beogradu. Učesnici debate bili su Dragan Šormaz, narodni poslanik i Šef stalne delegacije Narodne skupštine Republike Srbije pri Parlamentarnoj skupštini NATO; Miloš Jovanović, predsednik Demokratske stranke Srbije; Dragan Šutanovac, bivši ministar odbrane i predsednik Saveta za strateške politike i Vesna Pešić, sociološkinja i političarka. Moderatorica debate bila je Olja Bečković, novinarka. Debatu je pratilo 195 gostiju u sali, dok je prenos uživo i nakon debate pratilo 24.701 jedinstvenih korisnika društvene mreže Facebook, u celosti ili delovima. Snimak debate je dostupan na Facebook stranici Instituta za evropske poslove kao i na kanalu Instituta na YouTube-u. Više o zaključcima sa konferencije je dostupno [ovde](#).

FORUM FUTURE: Imamo ozbiljan problem ako ne bude dogovora između Beograda i Prištine

Generalni zaključak konferencije o budućnosti odnosa Srba i Albanaca koja je održana u Severnoj Mitrovici je da je sveobuhvatni sporazum o normalizaciji odnosa između Srbije i Kosova neophodan i da treba da garantuje multietnički karakter Kosova, a budućnost odnosa između Srba i Albanaca zavisi od diskursa Prištine i Beograda.

Stefan Surlić, asistent na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, veruje u postizanje sporazuma između Beograda i Prištine i ističe da ako do njega ne dođe, onda imamo ozbiljan problem zato što na međunarodnom planu Kosovo će samo uvećavati svoju frustriranost zbog odsustva članstva u ključnim međunarodnim institucijama i organizacijama. Civilna aktivistkinja Teuta Hodža kaže da ne vidi konačno rešenje između Kosova i Srbije sa postojeće dve političke elite koje imamo na Kosovu odonsno u Srbiji. Ona smatra da je dijalog Beograda i Prištine krenuo u pogrešnom smeru, jer ni jedna ni druga strana nisu odgovorile na potrebe društva, ističući da budućnost odnosa Srba i Albanaca zavisi od omladine. Sanja Sovrlić, urednica platforme "Crno beli svet", kaže da budućnost odnosa između Srba i Albanaca zavisi od javnog diskursa Beograda i Prištine i da mogućnost za poboljšanje odnosa vidi kroz poboljšanje kvaliteta života građana. Profesor na Fakultetu političkih nauka u Prištini, Adem Beha, mišljenja je da Kosovo i Srbija treba da potpišu sporazum o miru kojim se otvara novo poglavlje u odnosima između Kosova i Srbije i odnosima između Albanaca i Srba.

Konferenciju je organizovao NVO Aktiv 18. marta 2019. godine. Više o zaključcima je dostupno [ovde](#).

Crno beli svet: Koje bezbednosne probleme imaju Srbi na jugu Kosova?

Online portal Crno beli svet iz Leposavića je objavio emisiju o bezbednosnim problemima na jugu i severu Kosova, a na osnovu istraživanja sprovedenog u 2018. godini. Od ukupnog broja upitnika (600), 300 je sprovedeno u opštinama Severna Mitrovica, Zvečan, Zubin Potok i Leposavić, dok je 300 urađeno u opštinama južno od Ibra i to: Gračanica, Lipljan, Gnjilane, Novo Brdo i Parteš.

Za ispitanike na jugu Kosova je najveći bezbednosni problem ugrožena sloboda kretanja, što navodi trećina ispitanika (32%). Na drugom mestu su međuetnička netrpeljivost i ugrožena sloboda govora sa po 13,3% od ukupnog broja ispitanih u ovom delu Kosova, na trećem politika i politička situacija (13%), zatim kriminal (10,7%), krađe (10%), korupcija (8,3%), nesigurnost Srba u albanskim sredinama (7,7%). Nešto manji procenat navodi da nema bezbednosnih problema (6%), te da su to formiranje vojske Kosova (5,3%), ekonomski problemi i nezaposlenost (5%), mediji (3,7%), loš rad policije (3,3%), bezakonje (2%). Šta kao najveće bezbednosne probleme izdvajaju sagovornici portala pogledajte u emisiji na [linku](#).

U Biltenu Radne grupe NKEU za Poglavlje 35 se iznose stavovi o pregovorima između Beograda i Prištine, prednostima i posledicama ponuđenih rešenja na stanje demokratije i društva u Srbiji, položaj i zaštitu etničkih zajednica na Kosovu, regionalnu stabilnost i pomirenje, Evropske integracije Srbije i druge važne teme od interesa za razvoj našeg društva. U biltenu se objavljuju tekstovi i stavovi članica Radne grupe, ali se daje mogućnost i drugim društvenim i političkim akterima da iznesu svoje stavove po pitanjima od značaja za Poglavlje 35. Bilten izlazi više puta mesečno, distribuira se putem elektronske pošte, i može da se preuzme sa internet stranice Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji, kao i sa stranice Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj (InTER) koji koordinira radom Radne grupe za Poglavlje 35 i uređuje sadržaj biltena.

BILTEN RADNE GRUPE NACIONALNOG KONVENTA O EVROPSKOJ UNIJI ZA POGLAVLJE 35

Broj 13 (april 2019.)

poglavlje35@regionalnirazvoj.org

www.eukonvent.org

www.regionalnirazvoj.org

Mišljenja i stavovi izraženi u ovom Biltenu predstavljaju stavove autora i ne odražavaju neophodno zvanične stavove Fondacije za otvoreno društvo, Srbija, Evropskog pokreta u Srbiji, ni InTER-a.